

ผลของแบบแผนการให้คำแนะนำการใช้ยาป้องกันและรักษาอาการหอบหืดต่อผู้ปกครอง
ที่โรงพยาบาลเด็ก

นางสาว นันทลักษณ์ สถาพรนานนท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเภสัชกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-582-640-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

01904S 11187499

**EFFECT OF ANTI-ASTHMATIC MEDICATION COUNSELING
PROGRAMME ON GUARDIAN AT CHILDREN'S HOSPITAL**

MISS. NUNTHALUXNA STHAPORNANON

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science in Pharmacy

Department of Pharmacy

Graduated School

Chulalongkorn University

1993

ISBN 974-582-640-5

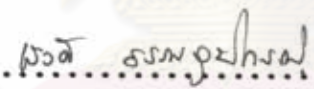
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของแบบแผนการให้คำแนะนำการใช้ยาป้องกันและรักษาอาการหอบหืด
ต่อผู้ป่วยครองที่โรงพยาบาลเด็ก
โดย นางสาวนันทลักษณ์ สภาพรนานนท์
ภาควิชา เกษีษกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญญา เตชะจุกา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ สุชาติพงษ์ นิชญไพบูลย์

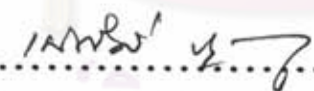

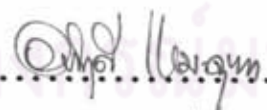
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

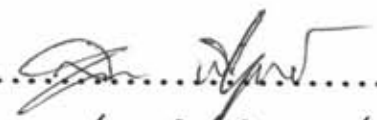

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิชาธิ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เวรดี ชธรรมอุกรณ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เจลิมศรี ภูมิมางกูร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญญา เตชะจุกา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ สุชาติพงษ์ นิชญไพบูลย์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

นันทลักษณ์ สภาพรนานนท์ ผลของแบบแผนการให้คำแนะนำการใช้อาบบป้องกันและรักษา
อาการหอบหืดต่อผู้ปกครองที่โรงพยาบาลเด็ก (EFFECT OF ANTI-ASTHMATIC MEDICATION
COUNSELING PROGRAMME ON GUARDIAN AT CHILDREN'S HOSPITAL) อ.ที่ปรึกษา :
ผศ.อภิฤดี เหมะจุฑา, อ.ที่ปรึกษาร่วม : อ.สุรสิทธิ์ พิษณุใหญ่, 150 หน้า. ISBN
974-582-640-5

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการให้คำแนะนำการใช้อาบบป้องกันและรักษาอาการหอบหืดที่มีต่อ
ผู้ปกครองตามแบบแผนที่สร้างขึ้นว่า มีผลต่อการไม่ใช้ยาตามสั่ง หรือความรู้ของผู้ปกครอง หรือไม่
อย่างไร การวิจัยจัดทำขึ้นที่คลินิกโรคภูมิแพ้ โรงพยาบาลเด็ก ระหว่างเดือนตุลาคม 2534 ถึงมิถุนายน
2535 โดยศึกษาเบื้องต้นกับผู้ปกครองที่ได้รับใบสั่งยาดังกล่าวจำนวน 338 ราย

ผลการประเมินก่อนการให้คำแนะนำสัมภาษณ์ผู้ปกครอง 338 ราย ไม่ใช้ยาตามสั่ง 236 ราย
(69.82%) ส่วนความรู้ทั่วไปในการใช้อาบบป้องกันผู้ปกครองมีจำนวนมากที่สุด คือ 239 ราย จาก 338 ราย
(70.71%) ไม่มีความรู้เรื่องการปฏิบัติตนเมื่อสัมผัสยา พบว่าความรู้เฉพาะชื่อและอาการข้างเคียงจะเป็น
ความรู้ที่ผู้ปกครองทราบน้อยที่สุด ไม่พบว่ามีปัจจัยใด ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการไม่ใช้ยาตามสั่งของ
ผู้ปกครอง แต่สำหรับความรู้เฉพาะยานี้พบว่าวุฒิทางการศึกษาและเพศของผู้ปกครอง ปัจจัยแสดงระยะเวลา
เวลาที่รักษาที่คลินิก ความถี่ที่เข้ารับบริการ จำนวนขนานยา และผู้อ่านฉลากยา มีความสัมพันธ์กับความรู้
ดังกล่าว การให้คำแนะนำตามแบบแผนจะใช้วิธีการให้คำแนะนำด้วยวาจา และ/หรือเอกสารตาม
หัวข้อความรู้ที่กำหนด เลือกรูปการให้เหมาะลุ่มสำหรับผู้ปกครองแต่ละรายตามผลที่ได้จากการประเมิน
ก่อนให้คำแนะนำ เน้นที่การสื่อสารสองทาง

หลังการให้คำแนะนำตามแบบแผนติดตามผู้ปกครองได้ทั้งสิ้น 195 ราย ผลการประเมินการ
ไม่ใช้ยาตามสั่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) จาก 144 ราย (73.85%) เหลือ 54 ราย
(27.69%) และความรู้เรื่องยาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) ทุกเรื่องยกเว้นเรื่องการ
เก็บยาและเทคนิคการใช้อาบบป้องกันชนิดผงแห้ง ถึงแม้ว่าในช่วงก่อนได้รับคำแนะนำจะไม่พบปัจจัยใด ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับการไม่ใช้ยาตามสั่งแต่หลังจากได้รับคำแนะนำแล้วพบว่าการศึกษาที่ผู้ปกครองอ่านฉลากยาเองและ
การศึกษาที่ผู้ปกครองทราบเรื่องการออกฤทธิ์ของยาจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงการไม่ใช้ยาตามสั่ง
และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความรู้ เรื่องชื่อยา คือ อายุของผู้ป่วย วุฒิทางการศึกษาของ
ผู้ปกครองและการที่ผู้ปกครองระบุว่าเคยได้รับความรู้เรื่องยามาก่อน

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา เกษษกรธรรม
สาขาวิชา เกษษกรธรรม
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C375066 : MAJOR PHARMACY

KEY WORD: MEDICATION COUNSELING/ANTIASTHMATIC DRUGS/CHILDREN/GUARDIAN

NUNTHALUXNA STHAPORNANON : EFFECT OF ANTIASTHMATIC MEDICATION
COUNSELING PROGRAMME ON GUARDIAN AT CHILDREN'S HOSPITAL. THESIS

ADVISOR : ASSIS.PROF.APIRUDEE HEMACHUDHA, M.Sc. THESIS CO-ADVISOR :
SUTATHIP PICHAYAPAIBOON, M.Sc., 150 pp. ISBN 974-582-640-5

The objective of this study was to determine whether the proposed medication counseling programme (MCP) had effect on medication noncompliance (MNC) and medication knowledge (MK) regarding the use of antiasthmatic drugs in pediatrics. The study was conducted between October 1990 and June 1991 at Children's Hospital, Bangkok. 338 guardians with the prescription for antiasthmatic drugs were included.

Assessment was made at initial presentation and the results showed that 236 of 338 individuals (69.82%) were noncomplied. In the part of general MK, the maximum number of guardians, 239 of 338 (70.71%) did not know the action to be taken in the event of missed dose. Drugs' name and side effect were the parameters that the least guardians knew. There were no certain factors related to NMC. Low MK was significantly ($p < 0.05$) associated with guardians' sex, education, number of drug currently used, duration and frequency of treatment at this clinic, the person who read the drug label. Verbal and/or written instruction, especially two way communication, were selected for each case according to the data from the initial assessment.

In the follow up phase, only 195 guardians could be evaluated. Significant reduction ($p < 0.005$) in MNC, from 144 (73.85%) to 54 (27.69%) cases, was found. MK was also significantly improved ($p < 0.005$), in all parameters tested except for techniques of proper drug storage and how to use dry powder inhaler. Although there were no definite factors related to MNC in the precounseling evaluations, it was found that the ability to read drug label by oneself as well as the knowledge in drug action associated with MNC reduction through counseling. Patients' sex, guardians' education and whether guardians have MK before were the factors related to the change of MK in drugs' name knowledge.

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา เภสัชกรรม

ลายมือชื่อนิสิต *Amel Suel*

สาขาวิชา เภสัชกรรม

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Orin N. N. N.*

ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *Dr. N. N. N.*

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ แพทย์หญิงมุกดา หวังวีรวงศ์ และนายแพทย์วีระวัฒน์ หาญบรรเจิด แพทย์ผู้เชี่ยวชาญของคลินิกเฉพาะโรคภูมิแพ้ โรงพยาบาลเด็ก ที่กรุณาให้คำปรึกษาด้านคลินิกและขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของคลินิกเฉพาะโรคภูมิแพ้ และเจ้าหน้าที่เวชระเบียนของโรงพยาบาลเด็กที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์ แห่งภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เรวดี ชรรมอุปกรณ์ และรองศาสตราจารย์เฉลิมศรี กุมมางกูร ซึ่งได้สละเวลาเป็นประธานกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สุชาติพิศ พิษณุไพบุลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมของวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิศักดิ์ เหมะจุทา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาแนะนำ ข้อคิดเห็น และให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งทุกขั้นตอน จนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วง ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยบางส่วน และขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาคเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ, คุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่มีส่วนสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา รวมทั้งเภสัชกรหญิง ทศนีย์ เขียวขจี หัวหน้ากลุ่มงานเภสัชกรรมตลอดจน เภสัชกรและเจ้าหน้าที่ทุกคนในกลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลเด็กที่คอยช่วยเหลือจนการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. การไม่ใช้ยาตามสั่งและการให้คำแนะนำการใช้ยา.....	6
3. วิธีคำนวณงานวิจัย.....	26
4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	45
5. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	107
เอกสารอ้างอิง.....	119
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	128
ภาคผนวก ข.....	130
ภาคผนวก ค.....	135
ประวัติผู้เขียน.....	139

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางแสดงการดำเนินงานในแบบแผนการให้คำแนะนำการใช้ยาป้องกัน และรักษาอาการหอบหืด.....	48
2	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนครั้งที่พบการไม่ใช้ยาตามสิ่ง จำแนกตามลักษณะการไม่ใช้ยาตามสิ่ง.....	70
3	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ป่วยจำแนกตามจำนวนลักษณะการไม่ใช้ยา ตามสิ่งทีพบในผู้ป่วยรายเค้ชวกัน.....	71
4	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองจำแนกตามลักษณะการตอบ คำถามความรู้ทั่วไปในการใช้ยา.....	74
5	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละตามจำนวนชนานษาที่ได้รับ จำแนกตามลักษณะ การตอบคำถามหมวดความรู้เฉพาะของษา.....	76
6	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองจำแนกตามคะแนนที่ผู้ปกครองทำได้ ในหมวดความรู้เฉพาะษาเรื่องต่างๆ.....	82
7	ตารางเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของจำนวนครั้งที่พบการไม่ใช้ยาตามสิ่ง จำแนกตามลักษณะการไม่ใช้ยาตามสิ่ง.....	84
8	ตารางเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองจำแนกตามจำนวนลักษณะ การไม่ใช้ยาตามสิ่งทีพบในผู้ป่วยรายเค้ชวกัน.....	85
9	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองที่มีความรู้เรื่องษา เปรียบเทียบก่อนและหลังจากได้รับคำแนะนำ และผลการทดสอบน้สสำคัญ ทางสถิติ (p-value).....	87

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
10	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองจำแนกตามความรู้เฉพาะชา เปรียบเทียบกับผลรวมของจำนวนผู้ปกครองที่ตอบถูกในชาแต่ละชานาน ก่อนและ หลังจากได้รับคำแนะนำและผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (p-value)..... 89
11	ตารางแสดงผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (p-value) ของความแตกต่าง ของความรู้เฉพาะชาของผู้ปกครอง จำแนกตามชาในกลุ่มต่างๆ ก่อนและหลัง การได้รับคำแนะนำ..... 91
12	ตารางแสดงนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษา กับการไม่ใช้ชาตามสิ่ง โคลงสถิติไคสแควร์..... 93
13	ตารางแสดงผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (p-value) ของความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่ศึกษากับความรู้เฉพาะชาชื่อ ช้อบ่งใช้ และอาการข้างเคียงของชา.... 95
14	ตารางแสดงนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เฉพาะชา (ชื่อ ช้อบ่งใช้ อาการข้างเคียง) กับการไม่ใช้ชาตามสิ่ง..... 98
15	ตารางแสดงผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษา กับการเปลี่ยนแปลงไม่ใช้ชาตามสิ่ง..... 99
16	ตารางแสดงผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษา กับการเปลี่ยนแปลงความรู้เฉพาะของชา..... 102
17	ตารางแสดงนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เฉพาะชา ที่เปลี่ยนแปลงกับการเปลี่ยนแปลงการไม่ใช้ชาตามสิ่งของผู้ปกครองหลังจากการได้ รับคำแนะนำ..... 105

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพแสดงเพศผู้ป่วย.....	58
2	ภาพแสดงช่วงอายุของผู้ป่วย.....	59
3	ภาพแสดงประเภทบุตร.....	60
4	ภาพแสดงประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคหอบหืดของครอบครัว.....	60
5	ภาพแสดงเพศของผู้ปกครอง.....	61
6	ภาพแสดงความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับผู้ป่วย.....	61
7	ภาพแสดงช่วงอายุของผู้ปกครอง.....	62
8	ภาพแสดงวุฒิทางการศึกษาของผู้ปกครอง.....	63
9	ภาพแสดงอาชีพของผู้ปกครอง.....	63
10	ภาพแสดงระยะเวลาต่อเนื่องที่รักษาคลินิกแห่งนี้.....	64
11	ภาพแสดงความถี่ที่ผู้ป่วยเข้ารับบริการ.....	64
12	ภาพแสดงลักษณะการรับบริการ.....	65
13	ภาพแสดงประเภทของยา.....	66
14	ภาพแสดงจำนวนขนานยาที่ผู้ป่วยได้รับ.....	66
15	ภาพแสดงความบ่อยครั้งที่ต้องใช้ยาใน 1 วัน.....	67
16	ภาพแสดงผู้ให้ยาแก่ผู้ป่วย.....	68
17	ภาพแสดงจำนวนผู้ปกครองที่ระบุว่าเคยรับทราบความรู้เรื่องยามาก่อน.....	68
18	ภาพแสดงแหล่งที่มาของความรู้.....	69
19	ภาพแสดงผู้อ่านฉลากยา.....	69
20	ภาพแสดงลักษณะการอ่านฉลากยา.....	69

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

prn.	=	when nessessery
DPI.	=	Dry Powder Inhaler
MDI.	=	Metered Dose Inhaler
NS.	=	not significant
S.	=	significant

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย